

Živimo nematerijalnu kulturu
Moba / Kosidba na Rajcu

Intervju sa Danicom Pavlović sprovedla Jelena Bjegović u jednom beogradskom kafiću decembra 2021.

Danica Pavlović ima 65 godina. Po obrazovanju je ekonomski tehničar. Sada je penzionerka a radila je u Narodnoj banci Srbije kao kontrolor deviznog poslovanja u sektoru Deviznog računovodstva. Sada živi u Beogradu, a inače je iz okoline Ljiga, mesta oko stotinak kilometara udaljenog od Beograda.

Jelena Bjegović (JB): **Danas smo se našle da bi razgovarale o običaju mobe koji se u Ljigu, na planini Rajac, svake godine oživljava na manifestaciji „Kosidba na Rajcu“. Šta za tebe lično znače moba i „Kosidba na Rajcu“?**

Danica Pavlović (DP): O samoj mobu naučila sam još kao devojčurak u selu Kadina Luka odakle mi je majčina porodica. Dok sam još bila devojčica poziv na mobu bio je i poziv da se uz rad druže sve generacije, od najstarijih do najmlađih, a naročito devojke i momci. Svi iz sela su radili kao jedan. Svima je cilj bio da moba uspe, da se planirani posao valjano završi. Kod nas se na mobu najviše zvalo zbog kosidbe pa je tako i manifestacija „Kosidba na Rajcu“ direktan izraz tradicionalnog običaja. Kao i u stara vremena, tako se proteklih pola veka otkako se organizuje manifestacija, svake godine, poziva oko Petrovdana [12. jul] i svima je stalo da manifestacija uspe. Održavanje manifestacije je u stvari jedna velika moba. Za mene „Kosidba na Rajcu“ znači afirmaciju solidarnosti i zajedništva, pomaganja da se prebrode poteškoće i da se podstakne prosperitet sela.

JB: **Koja znanja i iskustva si stekla poznajući praktikovanje mobe na „Kosidbi na Rajcu“?**

DP: Iskustvo učešća na mobama i organizaciji „Kosidbe na Rajcu“ me je pre svega naučilo da budem od pomoći, da budem solidarna u teškim vremenima i da se osećam kao deo zajednice. U tome sam naučila i o društvenim ulogama, jer znaš kako se kaže, „ko kosi a

ko vodu nosi“. Zna se ko je *didija* [domaćin kosidbe], ko su vodonoše, ko sprema a ko koscima odnosi ručak, i tako dalje. Opet, svi smo mi tu zajedno sa zajedničkim ciljem.

Učestvujući najviše na „Kosidbi na Rajcu“ naučila sam o narodnoj radinosti: vezu i tkanju, koji su deo tradicionalnih zanata. Kad smo kod zanata, naučila sam štogod i o kovačkom zanatu. Stekla sam i više znanja o tradicionalnoj gastronomiji - pitama, uštipcima, krofnama, pravljenju kajmaka, pečenju rakije, itd. Kao domaćica sam usavršila svoje veštine... Znaš kako pravim dobre pite i uštipke! A to je i zbog „Kosidbe na Rajcu“, nećeš da se obrukaš da koscima daš nešto bezveze da jedu.

Svake godine na kraju „Kosidbe“ izvorne grupe zapevaju i povedu kolo, pa sam se uvežbala u igri kola a i naučila pesme.

Ti se baviš ekologijom, pa da ti kažem i da sam naučila i o ekologiji. Da nema kosidbe livade bi zarasle u korov a kad se livada ukorovi, onda neke biljne i životinjske vrste postaju slabije. To onda utiče na bio diverzitet. „Kosidba na Rajcu“ doprinosi očuvanju bio diverziteta! Zahvaljujući njoj nema ukorovljenih livada!

JB: Prema tvom mišljenju, zašto su moba i „Kosidba na Rajcu“ važni za opštinu Ljig koja organizuje manifestaciju kao izraz tradicionalnog običaja?

DP: Moba je važna zbog solidarnosti i ostvarivanje društvene kohezije. Svi u zajednici ulažu napora da se zajednica razvija. Pritom, tu je reč o svim generacijama, i mladi i stari, svako prema svojim mogućnostima učestvuje i daje lični doprinos. Da ne govorim o tome da je i prilika za devojke i momke da se upoznaju i druže.

Za sam Ljig, treba da kažem da je on i dalje malo mesto, mala opština nadomak Beograda uz magistralu koja vodi ka zapadnoj Srbiji, Crnoj Gori i Jadranskom moru. Zahvaljujući manifestaciji „Kosidba na Rajcu“, Ljižani su počeli da izražavaju ono što smatraju važnom komponentom svog kulturnog identiteta – osećaj solidarnosti i težnju ka tome da se poteškoće zajedničkim snagama prevazilaze. Takođe, Ljig je postao prepoznatljiv kao zajednica koja okuplja i kosce i turiste iz svih krajeva Balkana. Pa i šire.

JB: Prema tvom mišljenju i tvojim iskustvima, da li je i kako „Kosidba na Rajcu“ povezana sa drugim praksama nematerijalne kulture u Srbiji?

DP: Mislim da je bitno reći da „Kosidba na Rajcu“ osim običaja mobe neguje još dva bitna običaja – prelo i poselo. Prelo je običaj kada se žene okupe da zajedno rade na svojim rukotvorinama – pletivima, hekleraju, tkanju ćilima i tako to. Veče pred kosidbu naše vredne žene okupe se da zajedno rade, ali i da pokažu šta su već napravile. Posle prela, svi se okupljaju na poselu. Poselo je tradicionalna forma druženja i zabave jedinstven za selo. Tu se skupe i ženske i muški pa krenu da se takmiče u natpepavanju, pričanju šala i u društvenim igrama. To sve i dalje ima duh starih vremena, kada je na selu poselo bilo jedini vid druženja i zabave.

Znaš, divno je videti šarenilo veza belih košulja kosaca, vodonoša u narodnim nošnjama iz različitih zemalja! Oni donose svoje običaje. Mi, kao domaćini, pružamo šta mi imamo, šta su naši običaji, šta su naša verovanja, šta je naša tradicija. Da ti kažem, nismo mi toliko drugačiji. Jesmo malo ali to malo nas ne sprečava da se razumemo i da ne nađemo brzo ono što nas spaja.